

Formalno-pravni akt o ekstradiciji u Francuskoj u nadležnosti je premijera a donosi se u vidu – dekreta.

Uz ekstradiciju, jedan od oblika napuštanja teritorija Francuske jest i *izgon progon*. Ukoliko su ostvareni neki od slijedećih elemenata može se pristupiti izgonu stranog državljanina iz Francuske:

- nelegalan ulazak u zemlju,
- nelegalan boravak u zemlji,
- čin krivičnog djela.

Pitanje imigracije, kako autor kaže nije životno samo u Francuskoj metropoli već i u prostorima francuske dominacije: Martinique, Francuske Guyane i Guadelupe. Zakonodavstvo u ovim prostorima istovjetno je onome u Francuskoj.

Iz temeljnog prava – prava boravišta proistječu nova prava, ali i obveze. Prvenstveno su to građanska prava, tako na primjer:

- pravo na rad – sloboda rada, obilježen načelom jednakosti u postupanju u materijalnim uvjetima rada i snažnom tendencijom asimilacije strane radne snage u nacionalnu populaciju;
- sloboda mišljenja, izražavanja i okupljanja;
- participacija u društvenom i političkom životu.

Međutim, autor negativnom klauzulom pobrojava javne funkcije na kojima stranac ne može biti zaposlen: sudačka funkcija, članstvo u poroti na višim instancama, članstvo u pomirdbenom sudu.

U alineji 4 čl. 3 Ustava od 4. listopada 1958. kaže se: »Birači prema kondicijama predviđenim zakonom na lokalnim i nacionalnim izborima realiziraju svoja građanska i politička prava. Birači su Francuski državljani na teritoriju cjelokupne Francuske.«

Proizlazi da prema pozitivnom zakonodavstvu, stranci u Francuskoj iako privreduju, žive i borave na njenu teritoriju nemaju nikakovu mogućnost participacije na izborima.

Postoji prijedlog za izmjenu Ustava, i zakon o cilju omogućavanja aktivnijeg udjela nefrancuskih državljanina u lokalnim izborima. Hoće li participacija stranih državljanina koji žive i rade u Francuskoj biti snažnija,

to dakako ovisi o političkoj klimi i odnosu snaga političkih partija na vlasti.

Državljanstvo je postavljeno principom *ius sanguinis* dakle roditelj francuski državljan svom djetetu automatski omogućuje ulazak u francusko državljanstvo. Podredno postoji i princip *ius soli*, iako se u praksi nastoji većina situacija razrješiti dosljednim provođenjem principa *ius sanguinis*.

Evidentno je da je autor vrstan poznavatelj međunarodnoga privatnog prava i pitanja imigracije, koju postavlja na jedan viši stupanj, pledirajući za stvaranje samostalne discipline – imigrantskog prava.

Ova knjiga po svom opsegu, obuhvatu, metodologiji i sadržaju izravan je primjer sistematičnog prikaza kompleksnog problema imigracije s jurističkog aspekta.

Maja Babić

Manuela Aguiar

EMIGRATION POLICY AND PORTUGUESE COMMUNITIES

Lisboa: Secretaria de estado das comunidades ortuguesas, Centro de estudos, 1987.

Zbirka političkih govora portugalske ministarke za migracijska pitanja, Manuele Aguiar, skupljenih pod nazivom »Emigracijska politika i portugalska zajednica«, jedinstvena je prilika da se »iz prve ruke« dozna nešto više o emigracijskoj politici Portugala, zemlje s kojom dijelimo sličnu sudbinu na migracijskoj karti suvremene Evrope.

Knjiga sadržava 13 uvodnih izlaganja, diskusija i predavanja što ih je Manuela Aguiar održala na raznim skupovima od 1980. do 1986, te dva pisma upućena portugalskim zajednicama na Hawaima i u SAD. Ono što djelo čini posebno zanimljivim jest mogućnost da se upozna cjelina portugalske emigracijske politike preko proučavanja pojedinačnih problema, na temelju čijeg je rješavanja generalna politika formirana.

Spomenutih 13 izlaganja ministarke Aguiar posvećeno je različitim temama i izneseno u različitim prilikama – od govora na

konferencijama o jednakosti žena i muškaraca, preko predavanja o povratku i reintegraciji emigranata u zavičajne zemlje, do diskusije o dvojnog državljanstvu. Iako su izlaganja u knjizi poredana kronološki, i to otežava praćenje srodnih tema koje se ne pojavljuju jedna za drugom, ipak se nameću dva temeljna autoričina interesa: problem zakonskoga i stvarnog izjednačavanje prava žena i muškaraca u zemlji i među emigrantima, te problem reintegracije emigranata povratnika. Što se prvog problema tiče, još 1981. na Drugom međunarodnom forumu žena M. Aguiar je na odgovornim mjestima upozorila na dvostruku diskriminaciju koju žene doživljavaju, ponajprije kao emigrantice, a zatim kao žene. Time su one dovedene u položaj da čine konzervativni element unutar obitelji jer postaju prijenosnice ustaljenih kulturnih obrazaca za budućnost, čime održavaju *status quo* unutar kojega pripadnici druge generacije emigranata bivaju već u startu hendikepirani. Koliko je snažan utjecaj patrijarhalne tradicije u portugalskoj obitelji, govori i podatak da tek od 1981. žena ima pravo izražavati svoje nacionalno opredjeljenje neovisno o mužu. Poboljšanje stanja autorica shvaća kao krajnju potrebu ukoliko se uopće želi govoriti o bilo kakvoj demokratskoj perspektivi, pri čemu je jednakost muškaraca i žena nužan, ali ne i dovoljan uvjet za demokraciju. Smatra da se izjednačavanje može ostvariti samo povećanim udjelom žena u političkom odlučivanju i aktivnijim pritiskom udruženja žena na institucije sistema. Razloge zašto je izostavljeno takvo djelovanje autorica vidi u stereotipu podjele rada muškarac – žena, što se onda očituje u preprekama sociokulturne prirode i preprekama koje proizlaze iz dnevog života žena, te u samom načinu funkcioniranja političkog života.

Dok problem jednakosti muškarca i žena predstavlja općenitiji sadržaj emigracijske politike, njen je konkretniji dio u Portugalu vezan za problem reintegracije povratnika. Prirodno je da odgovor na to pitanje zaokuplja zemlju kao što je Portugal, u kojoj se narod istom 1974. oslobodio diktature, a to je bilo u vrijeme značajnih promjena na tržištu radne snage razvijenih zemalja, kada su zemlje primitka blokirale ulaz strane radne snage. Istovremeno započeo je i pro-

ces dekolonizacije i u razdoblju 1974–1976. u zemlju se doselilo čak 500.000 ljudi. Stoga je logično da pitanja reintegracije predstavljaju najbitniji dio portugalske emigracijske politike, a sama Manuela Aguiar ističe četiri faktora od temeljne važnosti za rješanje pitanja povratka:

1. rješanje problema nerazvijenosti emigracijskih zemalja,
2. regionalna dimenzija problema – najefikasnija reintegracija jest ona koja se provede u regiji iz koje je emigrant došao,
3. aktivna obrana prava emigranata – najbolja priprema za reintegraciju,
4. problem druge i treće generacije.

Autorica posebno naglašava ekonomski aspekt rješavanja problema. Ukazuje na nužnost povezivanja ušteda radnika emigranata s njihovim direktnim individualnim interesom u kontekstu regionalnog razvoja, što se vrlo lako može uklopiti u opću ekonomsku politiku. Kao bitan faktor reintegracije ističe iskorištavanje kvalifikacija i sposobnosti povratnika, te njihovu inicijativnost, čime bi se postiglo efikasno uklapanje povratnika u privredna područja koja su perspektivna za zemlju kojoj se ekonomija prestrukturira iz klasične, statične, u modernu, fleksibilnu, a u takvoj velika je uloga i značaj malih i srednjih poduzeća, te agroindustrijskog kompleksa.

Bitan preduvjet postizanja ovih ciljeva jest efikasan informacijski sistem koji će u prvom redu omogućiti čovjeku slobodu izbora – otići ili ostati – pružanjem pravovremene informacije o pravima emigranata u zemljama gdje rade, kao i o ekonomskim i društvenim mogućnostima za reintegraciju u svojoj zemlji. Takav se efikasan sistem izgrađuje unutar Instituta za koordinaciju pomoći pri reintegraciji emigranata, s prvenstvenim ciljevima njihova što bržeg uključivanja u politički život zemlje, povećanja ponude različitih mogućnosti plasmana uštedevina, povećanja ponude mogućnosti stručnog usavršavanja, te pružanja socijalne pomoći.

Koliko značajan dio emigracijske politike čini rješavanje problema reintegracije, vidljivo je iz izlaganja Manuele Aguiar na sastanku Komisije za izbjeglice, emigrante i demografiju Parlamenta evropskog vijeća, što je održan u Lisabonu 1981, gdje je ona

eksplicitno formulirala portugalsku politiku u tri točke:

1. aktivna obrana ekonomskih, društvenih, političkih i kulturnih prava radnika emigranata i članova njihovih obitelji;
2. naglasak na centralnu poziciju inozemnih portugalskih zajednica, na njihov razvoj i svjetski sistem povezivanja;
3. uključivanje emigranata u društveni život zemlje rada i domovine.

Ovakva generalna opredjeljenja emigracijske politike predstavljaju reakciju na tadašnje promatranje emigracije kao usko lokalnog fenomena, tj. kao jednostavne funkcije odnosa ekonomskog siromaštva Portugala prema razvijenom svijetu. Takav je pristup već u svojoj metodi sadržavao pomirljivost sa zatečenim stanjem, pa je tek formuliranjem nove politike započelo traženje putova za promjene. Portugalska emigracija nije više promatrana kao zasebna pojava, već je smještena u okvire svjetskih, osobito evropskih migracija. Stoga se 1980. prišlo formiranju jednoga složenog institucionalnog sistema osnivanjem Vijeća portugalskih zajednica. Delegat Vijeća u svakoj zemlji primitka bira Odbor zajednica kojeg su članovi delegati portugalskih zajednica koje čine bazu piramide. Ujedno se dolaskom u stranu zemlju obavlja registracija u konzulatu gdje se vrši glasanje za parlament. Biraju se po dva člana iz evropskoga i izvanevropskog područja.

I sama Manuela Aguiar upozorava na efikasnost socijalne komunikacije koja je nužno vezivo tikvo specifičnoga delegatskog sistema portugalskih zajednica, kao i samog njihova članstva, posredno dotičući mogućnost razvoja emigrantske birokracije koja bi eventualno onemogućila efikasno funkcioniranje sistema.

Unatoč nedorečenostima, nepotkrijepljenim obećanjima i ponavljanjima, što su obično boljke za djelo ovakve strukture, zbirka radova Manuele Aguiar vrlo je zanimljiv i dinamičan pregled razdoblja konstituiranja i dorade emigracijske politike jedne zemlje. Međutim, pitanje je koliko će ova knjiga ostati aktualna zbog svoje vrlo uske vezanosti za određeni vremenski period koji je karakteriziran snažnim utjecajem problematike reintegracije na emigracijsku politiku. Ovo je pitanje neizbježno

postaviti danas kada se bliži izazov ujedinjene Evrope 1992, sa svojim zahtjevima za prestrukturiranje svega evropskog, pa i svjetskog sistema koje je zapravo i odavno započelo.

Velimir Šonje

Ljubomir Antić

NAŠE ISELJENIŠTVO U JUŽNOJ AMERICI I STVARANJE JUGOSLAVENSKE DRŽAVE 1918.

Zagreb: Školska knjiga, 1987. 222 str.

Knjiga pod gornjim naslovom doktorska je disertacija Ljubomira Antića obranjena na Filozofskom fakultetu u Zadru godine 1983. Ona se uklapa u autorovu osnovnu istraživačku orijentaciju o problematici političke povjesti južnoslavenskih doseljenika u Južnoj Americi do kraja prvoga svjetskog rata. Kako je Južna Amerika već u to vrijeme uvelike bila prostor doseljavanja hrvatskih doseljenika iz Dalmacije, posebno s otoka, te su se na tom prostoru prelamala mnoga politička zbivanja u vrijeme prvoga svjetskoga rata, rad Ljube Antića vrijedan je znanstveni doprinos osvjetljavanju tadašnjih političkih, a djelomično i ostalih odnosa i procesa unutar hrvatskih imigrantskih etničkih zajednica. Rad se nadovezuje na studiju Ivana Čizmića: *Jugoslavenski iseljenički pokret u SAD i stvaranje jugoslavenske države 1918* (Zagreb, 1974). Budući da je i jugoslavenski iseljenički pokret u SAD kao i onaj u Južnoj Americi bio pod velikim utjecajem Jugoslavenskog odbora u Londonu, bez obzira što oba pokreta bijahu uglavnom autonomna, bilo bi dobro da jedan od ova dva autora ili obojica zajedno u perspektivi komparativno istraže doprinos tih pokreta u stvaranju jugoslavenske države, te njihove međusobne odnose.

U prvoj glavi pod naslovom »Naši iseljenici u Južnoj Americi do prvog svjetskog rata« autor prikazuje i analizira stanje; te političke odnose i procese u pretežno hrvatskim doseljeničkim kolonijama. U tom kontekstu Antić analizira uzroke i motive iseljavanja, s pravom ističući kao primarni